

غدیر از نگاه معصومین علیهم السلام

اساس مذهب تشیع بر دو حدیث پایه گذاری شده است :

۱- حدیث ثقلین^(۱) ، که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در کمتر از نود روز در چهار مکان آن را به مردم گوشزد کرد؛

۲- حدیث غدیر.

می توان گفت حدیث دوم مکمل حدیث اول است.

سفارش بیش از حد پیامبر صلی الله علیه و آله در باره قرآن و عترت و نیز اصرار آن حضرت بر امامت و جانشینی امیرمومنان علیه السلام نشان دهنده این حقیقت است که حضرت نگران آشوبی بود که امت اسلامی بعد از وی با آن رو به رو می شود.

اهمیت دادن به غدیر، اهمیت دادن به رسالت پیامبرگرامی اسلام صلی الله علیه و آله است .

رسول خدا صلی الله علیه و آله و غدیر

شیخ صدوق در کتاب «امالی» از امام باقر علیه السلام و آن حضرت از جدش چنین نقل می کند:

روزی رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله به امیرمومنان فرمود: ای علی، خداوند آیه «یاایهاالرسول بلغ ما انزل الیک من ربک»^(۲) را در باره ولایت تو بر من نازل کرد. اگر آنچه به من امر شده تبلیغ نکنم، عملم باطل است و کسی که خدا را بدون ولایت تو ملاقات کند، کردارش باطل است . ای علی، من جز سخن خدا نمی گویم .^(۳)

امیرالمؤمنین علیه السلام و غدیر

سلیم بن قیس هلالی به بیعت امیرمومنان علیه السلام ^(۴) بابو بکر اشاره کرده، می گوید:

«ثم اقبل علیهم علی فقال: یا معشرالمسلمین و المهاجرین و الانصار انشدکم الله اسمعتم رسول الله یقول یوم غدیرخم کذا و کذا فلم یدع شیئا قال عنه رسول الله الا ذکرهم ایاه قالوا نعم»^(۵)

پس علی (علیه السلام) به مردم فرمود: ای مسلمانان و مهاجران و انصار، آیا نشنیدید که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) روز غدیر خم چنین و چنان فرمود. سپس تمام چیزهایی را که پیامبر (صلی الله علیه و آله) در آن روز فرموده بود به مردم یاد آوری کرد. همگی گفتند: آری.

در این زمینه می توان به استدلالهای امیرمومنان علی (علیه السلام) اشاره کرد. از جمله استدلال آن حضرت برای ابوبکر که فرمود: بر اساس حدیث پیامبر (صلی الله علیه و آله) در روز غدیر، آیا من مولای تو و هر مسلمانی هستم یا تو؟ ابوبکر گفت: شما. (۵)

ابی الطفیل می گوید: در روز شورا در خانه بودم و شنیدم که علی (علیه السلام) گفت: آیا غیر از من کسی در میان شما هست که پیامبر (صلی الله علیه و آله) به او گفته باشد:

«من كنت مولاه فعلى مولاه اللهم وال من والاه و عاد من عاداه.» همگی گفتند: نه. (۶)

حضرت زهرا (علیها السلام) و غدیر

ابن عقده در کتاب معروفش «الولایه» از محمد بن اسید چنین روایت کرده است: از فاطمه زهرا پرسیدند:

آیا پیامبر (صلی الله علیه و آله) پیش از رحلتش در باره امامت امیرمومنان چیزی فرمود؟

آن حضرت جواب داد: «و اعجابا انسیتم یوم غدیر خم؛» (۷) شگفتا! آیا روز غدیر خم را فراموش کردید؟!

فاطمه بنت الرضا از فاطمه بنت الکاظم (علیها السلام) و او از فاطمه بنت الصادق (علیه السلام) چنین نقل کرد: ام کلثوم، دختر فاطمه زهرا (علیها السلام) نقل کرد که پیامبر در روز غدیر فرمود:

«من كنت مولاه فعلى مولاه» (۸)

امام حسن مجتبیٰ (علیه السلام) و غدیر

از امام جعفر صادق (علیه السلام) چنین روایت شده است: امام حسن (علیه السلام) هنگامی که می‌خواست با معاویه آتش بس اعلام کند، به او فرمود:

امت مسلمان از پیامبر (صلی الله علیه و آله) شنیدند که در باره پدرم فرمود: «انه منی بمنزله هارون من موسی»؛

همچنین دیدند که پیامبر (صلی الله علیه و آله) وی را در غدیر خم به عنوان امام نصب فرمود. (۹)

امام حسین (علیه السلام) و غدیر

سلیم بن قیس می‌نویسد: امام حسین (علیه السلام) قبل از مرگ معاویه خانه خدا را زیارت کرد. سپس بنی هاشم را جمع کرده فرمود: آیا می‌دانید پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) علی (علیه السلام) را در روز غدیر خم نصب کرد؟ همگی گفتند: آری. (۱۰)

امام زین العابدین (علیه السلام) و غدیر

ابن اسحاق، تاریخ نویسنده معروف، می‌گوید: به علی بن حسین گفتم: «من کنت مولاه فعلی مولاه» یعنی چه؟ حضرت فرمود: «اخرهم انه الامام بعده»؛ به آنها خبر داد که اوست امام بعد از خودش. (۱۱)

امام محمد باقر (علیه السلام) و غدیر

ابان بن تغلب می‌گوید: از امام باقر (علیه السلام) در باره گفته پیامبر: «من کنت مولاه فعلی مولاه» پرسیدم: حضرت فرمود: ای اباسعید، پیامبر فرمود: امیرمومنان در میان مردم جانشین من خواهد بود. (۱۲)

امام جعفر صادق علیه السلام و غدیر

زید شحام می گوید: نزد امام صادق بودم، مردی معتزلی از وی در باره سنت پرسید. حضرت در پاسخ فرمود: هر چیزی که فرزند آدم به آن نیاز دارد (حکم آن) در سنت خدا و پیامبر صلی الله علیه و آله وجود دارد و چنانچه سنت نبود، خداوند هرگز بر بندگان احتجاج نمی کرد.

مرد پرسید: خداوند با چه چیزی بر ما احتجاج می کند؟

حضرت فرمود: «الیوم اکملت لکم دینکم و اتممت علیکم نعمتی و رضیت لکم الاسلام دینا»؛ بدین وسیله ولایت را تمام گردانید و اگر سنت یا فریضه تمام نبود، خدا به آن احتجاج نمی کرد. ^(۱۳)

امام موسی کاظم علیه السلام و غدیر

عبدالرحمن بن حجاج از حضرت موسی بن جعفر علیه السلام در باره نماز در مسجد غدیر خم (۱۴) پرسید .

حضرت در پاسخ فرمود: «صل فیہ فان فیہ فضلا و قد کان ابی یامر بذلک» ^(۱۵)؛ نماز بخوان، بدرستی که در آن فضل فراوان وجود دارد و پدرم به آن امر می کرد

امام رضا علیه السلام و غدیر

محمد بن ابی نصر بزندی می گوید: خدمت امام رضا علیه السلام بودم، در حالی که مجلس پر از جمعیت بود و با یکدیگر درباره غدیر گفتگو می کردند، برخی از مردم این واقعه را منکر شدند؛ امام فرمود:

پدرم از پدرش روایت کرد که روز غدیر در میان اهل آسمان مشهورتر است تا میان اهل زمین .

سپس فرمود: ای ابی نصر، «این ماکنت فاحضر یوم الغدیر»؛ هر کجا که هستی در این روز نزد امیرمومنان علیه السلام باش. بدرستی که در این روز خداوند گناه شصت سال از مردان و زنان مومن و مسلم را می‌آمرزد و دو برابر آنچه در ماه رمضان از آتش دوزخ می‌رهاند؛ در این روز آزاد می‌کند ...

سپس فرمود :

«والله لو عرف الناس فضل هذا اليوم بحقیقه لصافحتهم الملائکه کل یوم عشر-مرات»^(۱۶) اگر مردم ارزش این روز را می‌دانستند، بی‌تردید فرشتگان در هر روز ده بار با آنان مصافحه می‌کردند.

امام محمد جواد علیه السلام و غدیر

ابن ابی عمیر از ابو جعفر ثانی علیه السلام در ذیل آیه «یا ایها الذین آمنوا اوفوا بالعقود»^(۱۷)

چنین روایت کرد: پیامبر گرامی صلی الله علیه و آله در ده مکان به خلافت اشاره کرده است؛ سپس آیه «یا ایها الذین آمنوا اوفوا بالعقود» نازل شد.^(۱۸)

در توضیح این روایت باید گفت: آیه یاد شده در اول سوره مائده است. این سوره، آخرین سوره ای است که بر قلب نبی اکرم صلی الله علیه و آله نازل شد. در این سوره، «آیه اکمال» و «آیه تبلیغ»، که ناظر به واقعه غدیر است، وجود دارد.

امام هادی علیه السلام و غدیر

شیخ مفید، در کتاب شریف ارشاد، زیارت امیرمومنان علی علیه السلام را از امام حسن عسکری علیه السلام و آن امام از پدرش نقل می‌کند و می‌گوید: امام جواد علیه السلام در روز عید غدیر، حضرت علی علیه السلام را زیارت کرد و فرمود :

«شهد انک المخصوص ممدحة الله المخلص لطاعة الله ...»؛ شهادت می‌دهم که مدح خدا به تو اختصاص دارد و در طاعت او مخلصی.

سپس می فرماید: خداوند حکم فرمود :

«یا ایها الرسول بلغ ما انزل الیک من ربک و ان لم تفعل فمابلغت رسالته و الله یعصمک من الناس».

آنگاه ادامه می دهد: پیامبر ﷺ خطاب به مردم کرد و از آنها پرسید: آیا آنچه برعهده داشتیم، ابلاغ کردم؟

همگی گفتند: آری.

سپس فرمود: خدایا گواه باش! بعد از آن فرمود :

«الست اولی بالمومنین من انفسهم؟»

فقالوا بلی

فاخذ بیدک و قال من کنت مولاه فهذا علی مولاه.

اللهم وال من والاه و عاد من عاداه و انصر من نصره و اخذل من خذله»

آیا من به مومنان از خود آنها سزاوارتر نیستم؟ گفتند: بله. پس از آن دست علی علیه السلام را گرفت و فرمود:

هرکس من مولای اویم، این علی مولای اوست ...^(۱۹)

امام حسن عسکری علیه السلام و غدیر

حسن بن ظریف به امام حسن عسکری علیه السلام نامه نوشت و پرسید: گفته پیامبر «من کنت مولاه فعلی مولاه»

یعنی چه؟ حضرت در پاسخ فرمود: «اراد بذلک ان جعله علما یعرف به حزب الله عند الفرقة»؛

خداوند اراده فرمود که این جمله، نشان و پرچمی باشد تا حزب خدا هنگام اختلافها با آن شناخته شود.

اسحاق بن اسماعیل نیشابوری می گوید: حضرت حسن بن علی علیه السلام به ابراهیم چنین نوشت : خداوند متعال با

منت و رحمت خویش واجبات را بر شما مقرر کرد. این کار به سبب نیاز او نبود، بلکه رحمت او بود که متوجه

شما شد. هیچ معبودی جز او وجود ندارد؛ او چنان کرد تا ناپاک را از پاک جدا سازد و اندرون شما را بیازماید تا به سوی رحمت او پیش بگیرد و منازل شما در بهشت معین شود. از اینرو، حج و عمره، اقامه نماز، پرداخت زکات، روزه و ولایت را بر شما واگذار کرد و دری را فرا راهتان قرار داد تا درهای دیگر واجبات را باز کنید؛ کلیدی را برای یافتن راه خود قرار داد. اگر محمد و جانشینان او از فرزندش نبود، شما مانند حیوانات سرگردان می ماندید و هیچ واجبی از واجبات را فرا نمی گرفتید. مگر می توان از غیر در، وارد مکانی شد؟ وقتی خداوند به سبب تعیین اولیا پس از پیامبر ﷺ، نعمت خود را بر شما تمام کرد، فرمود: «اليوم اكملت لكم دينكم و اتممت عليكم نعمتي و رضيت لكم الاسلام دين»^(۲۰)

امروز دینتان را کامل و نعمت خود را بر شما تمام کردم و راضی شدم که اسلام دین شما باشد. سپس برای اولیای خود برگردن شما حقوقی قرار داد و به شما فرمان داد حقوق آنها را ادا کنید تا زنان و اموال و خوراک و آشامیدنیها بر شما حلال باشد و به واسطه آن برکت و رشد و ثروت را به شما بشناساند و اطاعت کنندگان شما را به واسطه غیبت بشناساند...^(۲۱)

امام زمان (علیه السلام) و غدیر

در دعای ندبه که ظاهراً منسوب به آن حضرت است چنین می خوانیم:

«فلما انقضت ایامه

اقام ولیه علی بن ابی طالب صلواتک علیهما و آلهما

هادیا اذ کان هوالمندّر

و لکل قوم هاد

فقال و الملاء امامه

من کنت مولاہ فعلی مولاہ..»

پی‌نوشت‌ها :

۱- حدیث ثقلین در بیشتر منابع اهل سنت وارد شده است. ما به پاره ای از آنها اشاره می‌کنیم :

السنه شیبانی، ص ۳۳۷ و ۶۲۹ ح ۱۵۵۱؛

صحیح ترمذی، ج ۵، ص ۶۶۳؛

سنن کبری بیهقی، ج ۱۰، ص ۱۱۴؛

المستدرک، حاکم نیشابوری، ج ۳، ص ۱۱۰؛

فضائل الصحابه، احمد بن حنبل، ج ۱، ص ۱۷۱ و ج ۲، ص ۵۸۸؛

سنن ابی‌داود، ج ۲، ص ۱۸۵؛

طبقات کبری، ابن سعد، ج ۲، ص ۱۹۴؛

صحیح مسلم، ج ۴، ص ۱۸۷۳.

۲- سوره مائده، آیه ۷۱.

۳- امالی شیخ صدوق، مجلس، ۷۴، ص ۴۰۰.

۴- کتاب سلیم بن قیس هلالی، نشر موسسه بعثت، ص ۴۱.

۵- خصال شیخ صدوق، ص ۵۰۵، باب اربعین، ج ۳۰.

۶- امالی شیخ صدوق، ج ۱، ص ۳۴۲.

۷- اثبات الهداء، حرعاملی، ج ۲، ص ۱۱۲، ح ۴۷۳؛ مناقب ابن شهر آشوب، ج ۳، ص ۲۵-۲۶.

۸- اثبات الهداء، ج ۲، ص ۱۱۲؛ احقاق الحق، ج ۱۶، ص ۲۸۲.

۹- امالی شیخ صدوق، ج ۲، ص ۱۷۱.

۱۰- سلیم بن قیس، ص ۱۶۸.

۱۱- معانی الاخبار، ص ۶۵؛ بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۲۲۳.

۱۲- معانی الاخبار، ص ۶۶.

۱۲- تفسیر برهان، ج ۱، ص ۲۳۲.

۱۴- در باره اهمیت این مسجد به مجله میقات حج شماره ۱۲ مراجعه شود.

۱۵- اصول کافی، ج ۴، ص ۵۶۶.

۱۶- تهذیب الاحکام، شیخ طوسی، ج ۶، ص ۲۴، ح ۵۲؛ مناقب ابن شهر آشوب، ج ۳، ص ۴۱.

۱۷- سوره مائده، آیه ۱.

۱۸- تفسیر قمی، ج ۱، ص ۱۶۰.

۱۹- بحار الانوار، ج ۱۰۰، ص ۳۶۳.

۲۰- همان، ج ۳۷، ص ۲۲۳.

۲۱- علل الشرائع، ج ۱، ص ۲۴۹، باب ۱۸۲، ح ۶۶.

دفتر مطالعات، پژوهش‌ها و ارتباطات حوزوی

مرکز رسیدگی به امور مساجد